

Iz haja
10., 20. in zadnjega
dné vsakega meseca.

Naročnina
stane 1 gld. na leto.

Posamne številke
po 5 kr.

GLASNIK

Naročnino in dopise

pošiljajte uredništvu

»Glasnik«

Cesta v Mestni Log 4,

Oglasila

delavcev, ki nimajo dela,
ali delodajavcev, ki
iščejo delavcev, se vspre-
jemajo zastoj!

Krščanski delavci, združite se!

Štev. 12.

V Ljubljani, 30. aprila 1899.

Letnik V.

Kako si morejo delavci po- magati?

IX. Delavske hranilnice.

Če manjka denarja, ko ga človek nujno potrebuje, je vedno hudo in sicer tako hudo, da si tak, ki se tega ni nikoli skušal, niti misliti ne more. Taki slučajji se delavcem večkrat primerijo. Bolezen njegova ali njegovih domačih, porod, smrt in razni drugi izvanredni dogodki ga spravijo v denarno zadrego. Če ima kaj prihranjenega — dobro; če pa nima nič, potem gorje se ga mu! Išče si na posodo; toda kdo mu hoče kaj posoditi? Vprašuje sem in tam, a nikjer nič. Če naposled koga dobi, ki mu posodi, je največkrat dolg zanj dolga in strašna pokora. Obresti, ki jih ima dajati zanj, so ogromne. Znano nam je n. pr., da je delavec plačeval od posojenega goldinarja po 10 kr. na teden obrestij. Povsod se dobé ljudje, ki tako odirajo nižje ljudstvo — tudi pri nas na Slovenskem in posebej v Ljubljani se jih ne manjka.

Jedina pomoč proti temu je v tem, da se omogoči delavcem dobiti v potrebi posojilo na zmerne obresti. V dosego te stvari pa ne vidimo nobenega družega pripomočka, nego — delavske hranilnice.

Predno pojasnimo, kako si mislimo delavske hranilnice, naj brž odgovorimo ugovoru, ki se kar sam po sebi ponuja, češ, kako morejo obstati delavske hranilnice, saj delavci ne morejo nič prihraniti. Res je, da je delavcu težko kaj privarčevati, toda s tem se ni rečeno, da mu je popolnoma nemogoče. Če n. pr. tak delavec plačuje svoj dolg, ki ga je

v sili napravil, ga plačuje iz svojih dohodkov in sicer redno plačuje več, nego bi plačeval, ko bi si izposodil pri kaki posojilnici. Pri taki pa si ne more izposoditi, ker ne dobi poroka, in vrh tega se sedanje posojilnice ne morejo in nočejo ukvarjati s tako malimi vsotami, kakor jih delavec potrebuje. Zato ne kaže nič družega, nego ustanoviti si lastno hranilnico in posojilnico. Pred vsem pa bodi namen te ustanove: hranilnica, ki naj goji in ohranja varčnost med delavci, zlasti med mladino.

To ni tako težko, kot si kdo misli. Treba je le prav začeti, in stvar gre sama naprej. Treba je dati delavcem priložnost, da tudi zelo majhne vsote lahko denejo na stran. To priložnost jim lahko dá in prav je, če to stori vsako delavsko društvo, ki naprosi poštenega in izvedenega moža, da pobira denar. Najbolje se to varčevanje vodi tako-le: Vsak ud delavskega društva lahko pristopi k društveni hranilnici. Zavezati se mora, da bo vsak teden vsaj po 5 kr., razven če nima dela ali če je bolan, spravil vanjo, in vrh tega se tudi zaveže, da ne bo preje vzdignil naloženega denarja, dokler ne doseže neke določene vsote, n. pr. 30 gld. Seveda so tudi tu izvzeti izvenredni slučajji. Od društva določeni blagajnik pobira vsak teden ob določenem času prihranjene vsote, jih zapisuje vsakomer v posebno knjižico in v glavno knjigo in denar sproti nalaga v kaki hranilnici. Kdor ima že pet goldinarjev prihranjenih, naj dobi svojo hranilnično knjižico, ki pa bodi seveda spravljena pri blagajniku. Če kak ud potrebuje denarja in si je že toliko privarčeval, kolikor mu ga je treba, se mu posodi iz društvene

blagajne denar po zmernih obrestih na njegovo lastno imovino. Če pa nima sam dovolj privarčevanega, mora dobiti tovariša, ki ima v blagajni potrebno privarčevano vsoto, da jamči zanj. S tem je stvar rešena.

Tako delajo lahko društva, kot smo rekli. Zato ni treba nobenih posebnih pravil. V Ljubljani kaj lepo delujeta v tem oziru »Zveza« pod spretnim vodstvom blagega našega tovariša Sedmaka in pa »Katoliško društvo za delavke«. Ta oddelek društvenega delovanja imenujemo »Čebelica«. Tako čebelico imajo tudi v Kamniku, in zaresno upanje imamo, da si jo osnujejo tudi drugod.

Ko privarčevani denar doseže nekaj večjo svoto, naj pa delavci ustanové popolnoma na podlagi združnega zakona iz leta 1873 — registrovano hranilnico in posojilnico, ki bi brez dvojbe donasala veliko koristij. Zbirala bi v malem delavske selde, toda pri vzajemnem delovanju bi se sčasoma vendar nekaj nabralo, in v čistem dobičku bi dobili delavci denar, ki bi ga lahko porabili v splošno-koristne stvari svojemu stanu. Bog daj, da bi se ta misel mogla pri nas kmalu izvršiti!

Mestna uprava in delavci.

Vsako mesto mora skrbeti za delavski stan, če hoče izpolnovati svojo dolžnost in če razume svojo korist. Delavski stan narašča v mestu večinoma po doseljevanju z dežele. V mestu pusté delavci vse svoje moči in ves zaslužek. Kmečki stariši so jih vzgojili, da bi jim doma pomagali in se z njimi vred trudili na polju za vsakdanji kruh. Pa kapitalizem vleče ves denar iz cele dežele v mesto na

LISTEK.

Prvi majnik.

Narava vstaja! ... Presla je zima s svojim mrtvim mrazom ... Narava vstaja! Prišla je pomlad, in koreninice pod zemljo so se vzbudile k novemu življenju. Narava vstaja! ... Deblo poganja čvrsti sok v veje in v popje in v cvetje. Narava vstaja! ...

Delavci! Tudi mi moramo vstati! Zima liberalnega kapitalizma, kateri je s svojim mrzlim, brezsrčnim, brezčutnim samoljubjem pokril naš stan kakor sneg poljane, ta zima mora izginiti pred spomladjo. Naš stan je podoben deblu, katero hoče pograti krepke veje, in te veje hočejo nositi cvetje, in to cvetje hoče roditi krepko, zdravo sadje. A zdravo sadje more zrasti na zdravem deblu, zato pa, krščanski delavci: Zdravi, pošteni, krepki, nevpogljivji bodimo mi, da bomo sami sebi ob žarečem solncu nove dobe, po premaganem liberalizmu in kapitalizmu, rodili zdrave, krepke sadove!

Prvi majnik! Narava vstaja in polje se odeva z zelenjem, in gozdi se oživljajo, in cvetje kipi na dan ...

Prvi majnik! Tudi mi vstanimo, odženimo iz svojega stanu strupene gobe, vrzimo iz svojega srca zimski mraz! Kot pomladna poljana v cvetju krščanskega prepričanja, v združenju bratske ljubezni stopimo na novo okrepljeni med boje te hladne, zimske, brezčutne liberalne družbe!

Odženimo strupene gobe! ... Socialni demokratje so v svoji zaslepljeni, pravi cvet krščanskega ljudstva in prepričanja moreči poganski strasti prvi majnik slovenskega delavstva oskrunili z listom, kateri more veseliti samo propadle, v nentravnosti in brezsrčnosti zastarele mladice, z listom, ki more biti v veselje samo bitjem, katere pošten mož in poštena ženska le zgnusom pogledajo.

»Prvi majnik« so ga krstili. Nesrečen človek, ki majnik svojega življenja praznuje v nečistosti, v neumnosti, v podlosti in nesramnosti! In tak je »Prvi majnik«.

Kar so mokračji podali delavstvu kot majnikov dar, ni za moše, ampak samo za jetične izpite študente in za nervozne izprijene ženske. Ali je za pametne ljudi taka nesramna zmes budalosti, pesništva in politike?

Delavec, preberi Kristanov spis »Živeti!« in reci, če se tu ne razodeva mišljenje petošolca, ki se je prvič napil in hoče pesnikovati? In potem modrovanje Zofkino, tiste Zofke, ki v »Ljubljanskem Zvonu« s svojo zaljubljeno šaro zabava buržoazijce. Potem pa pride Jelovšekova svinjarija. Komur to ugaja, no, ta naj bo, kjer koli; v našo stranko prostituirane sodrge ne vabimo.

Ne dajte v roke takega »majnika« svojim ženam, ker vaše žene, krščanski delavci, morajo biti vam zveste, morajo ostati krščanske. Ne dajte v roke take stvari svojim otrokom, ker dolžnost vaša je, da svoje otroke vzgojite v pameti in nedolžnosti, ne pa v budalosti in nesramnosti!

Prvi majnik! Delavstvo vstani! Narava hoče živeti. Tudi mi hočemo živeti. Zato pa

kup, in človek gre za denarjem. Tako se vrši redno doseljevanje iz dežele v mesto. Meščansko prebivalstvo je navadno slabotno in malo sposobno za delo. Krepke in zdrave moči, s katerimi zalagajo delavci mesta, pa izvršujejo težka dela, od katerih bogatí mestni kapitalisti. Zato je dolžnost pravičnosti, da mestne uprave skrbé za tisti sloj ljudstva, ki na svojih ramah nosi blagostanje gospóje.

Da pa mestni zastopi skrbé za delavski stan, je tudi vedno bolj dolžnost pameti in previdnosti. Doslej so mesta samo sesala delavsko moč in delavski zaslužek. Ko je delavec nesposoben za delo, ga pa »po šubu« pošljejo domov nazaj, da ga kmečke občine redé. Koliko otrok nezakonskih mater, katere so izpridili gosposki mestni buržoazijci, morajo preživiti kmetje! Tako mestni kapitalisti ne samo denar pobirajo iz vse dežele, ampak tudi živo človeško moč. Sedaj pa bo stvar po izpremenjeni domovinski pravici drugačna. Mesta bodo morala skrbeti za dela nezmožni proletarijat, kar je čisto prav. Človek, ki je v mestu porabil vse svoje moči in v mestu sproti pušchal ves zaslužek, bo smel zahtevati od mesta kruha in stanovanja na starost.

Mi delavci zahtevamo, da mestni zastopniki resno mislijo na naše potrebe. Mi kmalu ne bomo samo gostje v mestu, kateri prihajajo in odhajajo, ampak po novem domovinskem pravu smo ravno tako mestni ljudje, kakor drugi, ki imajo volilno pravico, denar in druge ugodnosti. Zato pa pravimo: Dolžnost pameti in previdnosti je, da že sedaj mesto skrbi, da si delavski stan toliko opomore, da ne bo v preveliko in prenevarno breme mestni občini. Leta 1901. stopi nova domovinska pravica že v veljavo; ali bodete do zadnjega trenutka čakali in si masili ušesa proti delavskim zahtevam?

V drugih mestih, kjer so se že bolj izkopali iz liberalnega blata, kakor zaspani Ljubljancje, imajo mestni zastopi misel za delavce in delujejo že bolj ali manj za razne naprave v korist delavcem. Kapitalistični liberalci sicer mislijo vedno le na-se, pa, če pride kaj krepkih mož izmed ljudstva med-nje, ki imajo srce in jezik za to, jih že spravijo po koncu, da storé kaj za ljudstvo. Tu nekaj vzgledov:

S 1. aprilom t. l. so vpeljali v Mogunciji (Mainz — nadžupan dr. Gassner) nov

moramo biti krepki v načelih, trdni v zlogi, neomahljivi v veri in kreposti.

Kdor hoče živeti, naj dela; da bo delo plodno, pa se organizujmo in združujmo na temelju one vere, ki je prvi solnčni majnik razlila čez mrzlo zemljo, na temelju krščanstva!

Mi nečemo le bolehnega, majnikovega cvetja, mi hočemo tudi zrelih sadov. Vi mokrachi hočete imeti le majnik za igre in za vonjavo, za veselje iz za brezskrbnost, mi pa hočemo majnik, ki naj počasi pa gotovo dozori v plodno jesen.

Tak razložek je med nami: Vi ste politični otročaji, mi pa previdni in prevdarni možje.

Prvi majnik! Razlij svojo luč in svojo gorkoto nad nas! Mi krščanski delavci vemo, kako se praznuje majnik v katoliški cerkvi. Če ga praznuje socijalna demokracija z nerasumnostjo, vemo mi, komu je posvečen, komu ga darujmo:

Kraljica majnikova, blagoslovi krščansko delavstvo!

občinski statut, po katerem se urejuje socijalno stanje mestnih delavcev in njih vdov in sirot za slučaj starosti, onemoglosti in bolezni. Pravico do podpore ima vsak delavec, ki je po 21. letu vsaj deset let delal pri mestnih napravah. Najmanjša podpora je 240 mark (144 gld.), to je 20 % letnih dohodkov; za vsako leto 1 % več do najvišje podpore 40 % letne plače. Za vdove se daje 20 %, za sirote po 10 % letne plače.

V Strassburgu mestni zbor podpira delavske blagajne in njih društva, ustanavlja zavetišča za zapuščeno delavsko dečo in kolonije za počitnice. Naredili so več grelnic in obračajo svojo pozornost delavskim stanovanjem.

V Darmstadtu je mesto ustanovilo delavnico za dečke. Solarčki, otroci revnih starišev, kateri izven šolskega časa nimajo nadzorstva, hodijo v ta zavod, da se rešijo slabe družbe in potepanja. Tu imajo po letu delo na vrtu in na polju. Mestna mladina je vsa srečna, da se tu lahko na zeleni trati naskače, da ima gredice in da more kopati in saditi. Od 4.—7. ure popoldne, razven nedelj in praznikov tako delajo pod nadzorstvom, po zimi imajo pa kako lahko delo, na primer da slamnike pletó. Stvar je sama na sebi jako dobra, če se pri tem upoštevajo naravne pravice starišev do otrok. Prošlo leto je bilo v zavodu 195 dečkov. Sedemnajst dečkov je izstopilo lani, kateri so dobili za svoj zaslužek hranilne knjižice s skupno vlogo 544 mark. Sedaj je 137 dečkov, ki imajo v hranilnici 1233 mark.

V Landsbergu delajo delavcem ravno sedaj na mestne stroške »kioske« za protialkoholne pijače. Delavci dobé tu kave po 3 kr., juhe po 6 kr. Kjer so jih do sedaj naredili, so delavci začeli precej manj žganja piti. Posebno za neoženjene so prava dobrota taki »kioski«.

V mestu Merthyr Tydvil na Angleškem so premogarji štrajkali. Mestni magistrat je lačne štrajkovce z denarjem podpiral, da so ložje vstrajali. Nekaj meščanov je tožilo zaradi tega mestni ubožni urad, pa ta je bil pred sodiščem oproščen. Miloščino dajati se nikoli ni bilo greh.

V Kolinu (Köln) so ustanovili l. 1894 privatno delavsko posredovalnico, kateri je mesto dalo doslej 6.600 mark podpore in stanovanje zastonj. Prvo leto je preskrbela delavcem 8869 služb, l. 1898 pa 16.352 služb. Mesto je dovolilo letos vsled te naraščajoče potrebe podpore 8900 mark.

V Curihu je mestni delavski urad sklenil, da se ustanovi delavsko izpričevalo, ki se naj daje brezplačno in stoji pod nadzorstvom komisije, obstoječe iz enajst udov. V to komisijo volijo delavci pet zastopnikov in delodajavci tudi pet. Ednajstega voli mestni svet iz svoje srede, in ta je predsednik. Pri nerednostih in prepirih med delodajavci in delavci bo ta komisija posredovala, in odločevala, kako izpričevalo se naj dá pri štrajkih itd. Poseben oddelek bo za ženske, v katerem bodo posebne odbornice. Stroške nosi mesto, ki se zanaša na državno pomoč.

Tak urad že imajo v Stuttgartu, in je dosegel, da se vozijo delavci, ki iščejo dela ali gredó v tuj kraj na delo, in imajo delavsko izpričevalo, za znižano ceno po vitemberskih državnih železnicah od 1. aprila l. leta.

To je nekaj drobtinic, ki smo jih posneli iz socijalnih poročil zadnjega meseca. Ves omikani svet vsaj misli na socijalno vprašanje, če se tudi kapitalisti komaj komaj premaknejo, da delavcu dadó kako drobtino. Pri

nas pa stranka, ki se imenuje »omikana« in »napredna«, ne umeva nič in neče nič koristnega storiti. Naši liberalci znajo samo dolg delati, bahati se z mestnim premoženjem in žaliti verski in nramni čut prebivalstva. Ali je v celem ljubljanskem magistratu jeden mož, ki bi bil v stanu kaj delavcem koristnega predlagati? Ali si sme sploh kdo kaj podobnega izmisliti?

Zato pa, krščanski delavci, stojmo krepko in ne klečeplazimo pri nasprotnikih, ki nas ne umejo, ampak delujmo krepko, da se povzdigne versko-socijalni čut med ljubljanskim prebivalstvom! Ko pritismo liberalce ob steno, da bo magistrat dovolil razširjenje volilne pravice in pridejo zastopniki delavskega ljudstva v mestno dvorano, začelo se bo s socijalnim delom v korist delavstva.

O konsumnih društvih in njih nasprotnikih.

(Govoril gosp. P. Hauptman na shodu gospodarskih zadrug. — Konec.)

Tožijo tudi mali obrtniki, da jim slabo gre. Kje je vzrok? Na deželi se vidi, da kakor gobe rasejo prodajalnice in gostilne, po vaseh po 2 celó 3 v jedni vasi; ljudje, ki niso za trgovce dobili najmanjše izobrazbe, puslé svoje rokodelstvo, prej zapravijo posestvo, potem pa na up odpró trgovino, ker se ložje zivi tako.

Na Nemškem v okrožju Konstanca je trgovinska zbornica meseca nov. vsem malim obrtnikom tiskane vprašalne pole poslala, v kateri berem poleg drugih vprašanj tudi to-le: Ali vam je znano, kako se množe male prodajalnice? Od l. 1882—92 jih je naraslo za 112 % toraj je 10 trgovcem nad 11 novih priraslo, da so v veliki množini nevesči v svojem poklicu? Ako se omeje gospodarske zadruge, konsumna društva — ali bo kaj pomagano?

Ali bi ne bilo najbolje, da se toraj mali obrtniki organizujejo, napravijo skupno skladišče! Žal, da se za to mali obrtnik nikjer ne zmeni in le konkurenco hoče s tožbami in silo uničiti.

V drugi vrsti so nasprotniki večkrat razne oblasti, ker poslušajo tozbe proti društvu, posebno ako jih veljavnejši nasprotniki zadrug podpirajo. In ti sami so večkrat udje raznih zvez, akcijskih podjetij, v svrhu dosege svojih koristij! To se navadno godi pod krinko varstva srednjega stanu! Prazna fraza!

Izhaja pa nasprotje velikokrat od tod, da ne marajo združevanja nižjih stanov — ako se tudi v tem oziru najbornejšim in pomoči potrebnim stanovom pomaga. Saj vidimo, da mnogokrat uradniki in drugi sklepajo taka društva — a nižjim stanovom so nasprotni in jih ovirajo. Saj mali trgovci se tudi že snujejo v zadruge, da skupaj naročajo, skupaj proizvajajo. To je boj proti engrosistom.

Ako pomislimo, da država celó podpira druga združevanja, prod. zadr. gosp. z. itd., bila bi očitvidna in kruta sila, katera bi se godila v boju samoobrambe podpore najpotrebnejšim slojem, ki se (delavci, rokodelci, kmetje) morajo truditi za vsakdanji kruh. Ta boj je naravnost proti malemu kapitalu obrnjen.

Država dopušča celó velike zadruge kupcev, akciionarjev, kartelev — le revež in trpin naj bi te pravice ne smel uživati in se s svojimi sredstvi ne smel združevati!

Omenim še, da imajo konsumna društva tudi politične nasprotnike in to ne le pri nas, marveč povsod. Na Nemškem so šli n. pr. celo do cesarja tožit in zahtevati, naj se raz-

pushtë konsumna društva, ker so to torišča »socijalne demokracije« (), ker so v nekaterih odborih v načelstvu socijalno-demokratični vodje. Pri nas, se vé, so to preklicani klerikalci, ki jih vodijo skoraj povsod! Ali pa je nasprotnikom v tem pogledu kaj upanja, da dosežejo svoje namene? Drugega pač nimajo, kakor pre narediti zakon iz leta 1873. Toda kako bi tako zahtevo opravičili s svojim liberalizmom, to je druga stvar.

2. Kapitalisti. Vse države sklepajo, kako bi se mogli pogubni karteli med veletržci, tovarnarji in sploh producenti odstraniti. A v tem boju proti kapitalu izvedle niso nobene izdatne postavke, veliki kapital ima 1. povsod svoje zveste oprode, 2. si vé pomagati s svojimi bogatimi sredstvi. — V tem oziru se lahko zelo uspešno bojujejo zadruga in med temi ne v mali meri kons. društva — kakor se vidi v napravi skladišč.

Boj proti konsumnim društvom, kjer mali svoja sredstva skladajo, da bi skupno bili boj proti mogočnemu kapitalu, ki jih izkorišča, je boj proti malemu kapitalu; to se pravi kartelom, raznim producentom orožje v roke dajati, konsumentom revežem pa orožje iz rok jemati.

Boj proti konsumnim društvom, v katerih se najpotrebnejši sloji človeške družbe združujejo in je največ zastopan delavec in manjši kmetovalec, je boj proti delavcem in kmetom.

Ako se ozremo, da so naši nasprotniki danes tudi zbrani, da ta boj do skrajnosti razvemo, moremo z vso odločnostjo reči, da v ta boj posegati nimajo nobene pravice; kar pa nas je tu zbranih, pa z mirno vestjo lahko recemo, da se borimo za one, ki so najbolj potrebni pomoči.

Naša organizacija.

Iz Železnikov 26. aprila 1899. Slovenski Narod je v zadnjem svojem dopisu »konsumno društvo v Železnikih« poročal veliko neresnico, ko omenja, da se je naša pivnica odlikovala od drugih gostiln v tem, da so katoličani med službo božjo prepevali in razgrajali. Resnici na ljubo naj bo povedano, da se v Železnikih nahaja starodavna navada, da se ob velikonočnih praznikih igrajo skupne ljudske igre (katerih se je g. Malovrhov poročevalec nekdanj sam vdeleževal) in da se je tudi letos ta veselica zaključila v našem društvu, kakor običajno druga leta po drugih gostilnah. Da se je pa res med popoldansko službo božjo prepevalo, moramo pritrditi poročevalcu. Da se je pa prepevala samo Aleluja in druge vesele velikonočne pesmi, bi pa g. poročevalec tudi moral vedeti, ker je sam slišal, kaj se poje. Da je le našemu društvu toliko zameriti, si skoraj ne moremo misliti, ker pred nami, z nami in pri onih, ki so zoper nas, so se ti običaji vršili vsako leto samo s tem razločkom, da so oni imeli od naših žuljev in dobre volje dobiček, drugi dan pa mi težke glave. Letos smo pili naravno rajbulico, brez tobaka, brez brilozge in nič žganja in imeli smo dvojni dobiček. Da se pa v našem društvu nikdar ne pleše, ne razgraja in ne bije kakor drugje, ne ve ali noče poročati, kakor se je takoj prvo nedeljo po velikonoči godilo v dveh drugih gostilnah, razun ako mu je znano; koliko se je občini plačalo na licenci za dovolitev plesa, pa mora biti Malovrhovemu poročevalcu tudi znano. Ako nas pa pita s katoličani, mu ne zamerimo, ker on in njegovi pristasi v Železnikih tega pridevka nikakor ne zaslužijo. Ako smo jih mi v tem enkrat posnemali, nam bodo že oprostili, ako smo se malo bolj gosposko in liberalno obnesli. Sploh bi pa Malovrhovemu poročevalcu priporočali, da bi se bolj brigal za svoj posel, kakor za naše društvo, da bi se ljudem zavoljo njegove malomarnosti ne delale sitnosti in neprilike, in poštenim posestnikom ne grozilo z orožniki.

S Štajerskega. Do sedaj se v Mariborskem okraju za delavce ni nič storilo. Mokrači so sicer iz Ivnika že prišli enkrat strašit, pa se le za svoj žep »kšefte« delali, ker so našim delavcem prav drago razne brošure usiljevali. Krščansko-socijalna stranka je že s tem delavskemu stanu pomagala, da jim je ustanovila »Zavžitno društvo«. Zdaj se stori drug korak, ko se snuje delavsko podporno društvo. Z združenimi močmi bomo odsej naprej zastopali svoje pravice in delavski stan vsestransko varovali oderustva in krivice, ki so ga tlačile. Tedaj le na noge! — Tako piše »Slovenski Gospodar«. Prav je, da se Štajerci vnemajo. Mi hočemo, da se vsi Slovenci organizirajo po skupnem načrtu. Pridite tudi vi, Štajerci, v velikem številu na delavsko slavnost v Ljubljano, da se spoznamo in domenimo!

Zdravje.

Črtice iz delavske higijene.

IX.

Iz delovanje papirja je že stara obrtna stroka in seza v začetek novega veka. Kakor so bili sprva skromni nje začetki, tako mogočno se je papirna industrija povzdignila z razširitvijo splošno ljudske omike in je postala važen faktor našega kulturnega in socialnega življenja. Na tisoče delavcev si išče kruha po papirnicah, katerih je tudi na Slovenskem več, in zato kaže, dotakniti se higijene tudi te obrtne stroke.

Vse delo pri izdelovanju papirja bi se dalo deliti v dve kategoriji, in sicer delo pri zbiranju in pripravljanju surovin in v izdelovanje papirja iz teh surovin; pri tem pa je treba vedeti, da je prvi del v higijeničnem oziru veliko važnejši kakor drugi, ker je namreč mnogo nevarnejši. Kot material se rabijo večinoma stare cunje, platnene in bombažaste, katere nabira zlasti revno prebivalstvo po mestih in jih prodaja v centralna skladišča, odkoder se razpošiljajo po tovarnah. Take shrambe za cunje naj bi bili suhi in zračni prostori, kajti v mokrotnih cunjah se tvorijo vsled razkrajajočih kemičnih procesov nezdravi, smrdljivi plini, ki okužujejo zrak in obtežujejo delavcem njih itak nadležno delo. Tudi se je že pripetilo, da so se vlažne cunje vžgale, kakor se vname vlažno seno. Druga nevarnost pa preti cunjarjem odtod, da se nahajajo v takih odpadkih raznih oblik raznovrstne bolezni provzročujoče kali; nihče ne ve, odkod da so bili ti kosci znešeni, in vedno je mogoče, da imajo v sebi snovi raznih nalezljivih bolezni. Sedaj je splošno znano, da veliko, zlasti pa vse nalezljive bolezni, imajo svoj začetek v majhnih, s prostimi očmi nevidljivih živih bitjih, drobnih glivicah, takozvanih bacilih; vsaka nesnaga pospešuje množitev in raznašanje teh strupenih sovražnikov našega zdravja.

Tako se je večkrat dogodilo, da so delavci in delavke, ki so zbirale in skladale cunje, najedenkrat obolele za kako infekcijsko boleznijo, zlasti za vraničnim prisadom, kozami i. t. d. Eppinger je popisal tudi posebno bolezen, ki jo je opazil le mej cunjarskimi delavci, in katero imenuje »Haderkrankheit«. Bolezen traja tri do štiri dni, bolnik ima hudo mrzlico, temperatura se dvigne 41°, zraven se pridruži vnetje pljuč in prsne mreže, in splošno opešanje močij se konča z naglo smrtjo. Paltauf in Eppinger menita, da je provzročitelj te bolezni neki bacil, ki je podoben onemu, vsled katerega nastane vranični prisad. Ta bolezen se je večkrat pojavila v nižjeavstrijskih papirnicah, kjer je v zadnjih 17 letih v Schögelmühlu umrlo 40 in v Oberwaltersdorfu tekom 5 let umrlo 13 delavcev vsled te bolezni.

Cunje bi se morale, prej ko pridejo v tovarno, s kuhanjem v vrelem kropu desinficirati; toda s tem je pomagano le tovarniškim delavcem. Kaj pa drugi, ki zbirajo in prelagajo to nevarno blago! Tukaj bi bilo treba pred vsem, da v taci prostorih ni nikakega prahu, ker ima uprav prah, ki prihaja od cunj, najboljšo ugodnost priti v telo in ondi naseliti strupene snovi. V to svrho naj bi nosili delavci respiratorje na usih, katere smo že večkrat omenili. Drugič naj delavec strogo pazi, da ne bo kdaj prišel na delo s kako se tako majhno ranico bodisi na roki, glavi ali drugod. V tem slučaju je treba rano si skrbno zavezati, najbolje z karbolizovano tkanino, pri večjih ranah naj se sploh iz dela izostane. Po delu si je treba skrbno izmiriti usta, grlo, nos, roke in še večkrat kopati celo telo, kar velja sicer tudi za druge delavce. Mimogredé naj omenim, da velja vse to tudi za tiste delavce, ki zbirajo volnene odpadke, iz katerih se potem v tovarnah izdeluje umetna volna, ki obstaja do 90% iz starih volnenih koscev. Baš v zadnjem času so časniki opozarjali na veliko nevarnost, ki preti od te industrije, zlasti ker se je zvedelo, da so se v nekaterih tovarnah uporabljale nedesinficirane volnene cunje.

Kar se tiče drugega dela, namreč izdelovanja papirja samega, menimo, da nima večjega higijeničnega pomena. Kajti to delo samo na sebi ni nevarno, ako je tovarna količaja moderno uravnana, ako so prostori primerni, ako je poskrbljeno za dobro ventilacijo, ako ni delavni čas predolg in ako se delavec redno preživlja. Mogoče je sicer po papirnicah več mehaničnih nevarnosti v obliki telesnih poškodb, a to je skupno vsem podjetjem, kjer se dela s stroji. Ako se papir barva s strupenimi barvami, tedaj je pač nevarnost za delavca kakor tudi za občinstvo; zato naj se strupene barve v papirni industriji sploh opuščajo.

Drobtine.

Politična prostitucija. Pretečeni ponedeljek in torek bila je Ljubljana torišče volilne borbe, kakoršna je mogoča le v Ljubljani in pa na Mažarskem. Kakor je obče znano, vzbudilo je samovoljno in nepremišljeno slabo gospodarstvo v našem občinskem zastopu odpor med prebivalci. Vstanovitev nesramne hiše, nasprotje opravičenim zahtevam delavcev za volilno pravico in potreba novega občinskega dolga je razburilo misleče stanovavce Ljubljane, da so se združili in postavili pri volitvi lastne kandidate. To seveda je kaj neljubo zašegatelo vsegamogočne gospode na našem rotovzu. Jeli so se toraj pripravljati na »vse slučaje«. V agitacijsko sredstvo vslužili so si vse od zadnjih barab do prvih mož v svoji stranki. Mestni postopachi, uradni mestni slugi, uradniki, policija in vsa napredna gospoda notri gori do dr. Tavčarja je lazila okoli volivcev in volivk, ter z obljubami, pretnjami in tudi drobščem mehčala srca volivk in volivcev za liberalce in seveda tudi njih spominske zavode, med katere spada tudi znani zavod št. 13. Na dan volitve bilo je vse na nogah. Videli smo z lastnimi očmi, kako so zamenjavali volilne listke, pretili volilcem i. t. d. Volilne komisije so bile nasproti volilcem naravnost pristranske. Tako so morali kmetski in obrtni možje v ospredju čakati, med tem ko so »frakarji« takoj bili na vrsti. V volvnih listih liberalcev so se opazali celo petaki, nametjeni onim, ki se hočejo prodati. Zanesljiv volivec je piscu teh vrstic zatrjeval z vso odločnostjo, da so mu liberalci ponujali pet goldinarjev za glas. Ali ni to sleparija? Ali ni to politična prostitucija? S takimi sredstvi more agurati le moralično popolno propala stranka. Pri ožji volitvi so se liberalcem pridružili se socijalni demokratje in nemskutarji. V koliko

morejo socijalni demokratje glasovati za liberalce, ki v klubu občinskih odbornikov odredajo delavcem volilno pravico, to naj »pogruntajo« bogovi. Kakor smemo soditi, so podkupljivi tudi »najčistejši« med strankami — socijalni demokratje. Ta barabska politična fakinaža, ki delavcem vedno laže, da jih bode rešila spon sužnosti in jim priborila pravico, svobode in dostojnega življenja, prodaja se v odločnem trenutku staremu sovražniku delavskega stanu, liberalizmu. Sram bodi vsacega delavca, ki se strinja še nadalje s to judovski »pakažo«, ki ima samo en cilj, — uničiti krščanstvo. Ali smo delavci res samo zato na svetu, da se vsak, komur se le ljubi, norčuje iz nas? Ali smo res tako neumni, da verujemo bolj besedam izprjenih pritepencev in plačanih agitatorjev, kakor poštenim ljudem in svoji lastni pameti? Kaj briga gotove socijalnodemokratske voditelje korist delavcev? Da le oni živé brez dela ob žuljih stradajočih sodrugov, pa je dobro. Zato in iz tega vzroka postala je tudi socijalna demokracija politična priležnica liberalcev. Da so glasovali nemškutarji z našimi liberalci, je posebno umevno. »Bratci« se ne smejo zapustiti v nevarnosti. Volitve so poučile marsikoga o poštenju ljudi, ki hočejo »degradirati« Boga raz prestol in v človeški družbi in mesto njemu postavljati tempeljne boginje Veneri. Goljufija, podkupljivost, brezobzirna predrznost in sovrastvo do cerkve in duhovnikov so njihova javna znamenja. Ako nam je letos nezakonska zveza sovražnikov krščanskega imena in ljudskih pravic s svojim počenjanjem preprečila v 3. razredu zmago, nam je drugo leto ne bode! Zato pa, kar je mož, že sedaj na delo!

Odprto pismo. Gospod urednik! Dovolite, ker mi je prijateljica Špela umrla — kake smrti, morda o priitki povem — da Vam nekaj iz svojega »cekarja« izložim. Dolgo že nisem v cenjenem »Glasniku« nobenega svojih pisem priobčila, in obstati moram, da sem mislila to delo za vselej spretnejšim moškim rokam prepustiti, če ravno bi lahko še marsikatero »pogruntal«. Da Vam je pa danes po dolgem presledku zopet moj cekar na razpolago, krive so ravno vršede se volitve. Sicer mi vtegne kdo ugovarjati, češ, tebi, Katra, se pač ni treba v take stvari vtikati, kajti to je le za razsodne može itd. Za vsak tak ugovor se jaz že naprej lepo poklonim, vedoč, da temu ni tako, da že sebičnost sama bi morala vsakega posameznika siliti v to, da dela z vso silo na to, da pridejo v mestni zastop možje, ki jim je za blagor ljudstva, ne pa za lepe »farbce«, »špricprunčke«, moderno razsvetljavo itd., za kar so vedno skrbeli dosedanjí mestni očetje. Kaj koristi vsa olepšava mesta revežem, katerih je velika večina, ki, tlačeni od vseh strani, ne morejo mirnim srcem gledati v bodočnost? Kaj jim koristi ves napredek, če oni zraven stradajo? Kako se bo revež veselil električno razsvetljenih ulic, mej tem, ko on za lesčerbo težko olja kupi? To naj bi premislili gospodje v občinskem svetu, in gotovo bi tako vnmarno ne gospodarili in že itak ubožno Ljubljano še globlje v dolge ne zakopavali. — Volitev pa ne gre mar samo neposrednim davkoplačevalcem, ne, mar gre tudi nam, ki nas »tuja vrata tepejo«. Le pogledimo! Da se zamore marsikaj mikavnega in lepega lahkoživi šetajoči gospodi na ljubo zvršiti, treba denarja, in zato se nakladajo doklade na doklade gospodarjem, in ti zahtevajo taisto od nas s povišanjem stanoarine, če ti pa ni všeč, znaš iti v zrak med kavke! Kakor je pa pri stanovanjih, enako je pri živilih in obleki; povsod plača delavec največ davka, če ne naravnost, pa posredno. Pri vsem tem pa mora delavec še molčati; vstop na volišče mu ni dovoljen. No, pa kaj se bom tako daleč spuščala; saj se tisti, ki imajo volivno pravico, tako volijo, kakor drugi hočejo. Jaz ne vem, kje so zdaj možje, ker možje, kakoršni so dandanes, in kakoršni so zdaj dvakrat pri volitvah zmagali, imenovali so se včasih »babe«. Vem, da je še lepo število značajnih mož, ki se žrtvujejo za sveto stvar, ali, koliko je pa taci, ki cinca in cinca, na zadnje bi se pa za en »frakel« ali

za en »golaž« stokrat na glavo postavil. In s takimi »cincači« prodira »napredna« stranka pri volitvah! Dober tek! Le to bi se dostavilo, da poznam nekatere, ki so po volitvi v tretji razred po vseh starih domu prikobacali, ker so »napredno« pili in jedli, ne vedoč, da bodo to sami in še z obrestmi plačali! Pri mojem cekarju, če tudi sem Evina hči, pa bi nikdar svojega prepričanja tako ne zavrgla. — General pri teh »figarjih« pa je menda Jean. Ne vem dobro, če je že leto preteklo, kar smo ga v Udmatu na nekem shodu kot mučenika katoliškega prepričanja častili! In kako tudi ne? Hodil je odkrit s krvavečo rano na glavi, ki so mu jo v boju za katoliške ideje surovi socijalni demokratje zadali. Mož je bil takrat poln svetega navdušenja, da bi vse nasprotnike kar sam pobrustal, tako, da smo ga kar občudovali. Meni je bilo skoro žal, — dovolite mi to šalo — da nisem vsled globokega spoštovanja vlovila vsaj nekaj kapljic njegove mučniške krvi in jo kot drag spominek hranila! In zdaj pa kar na enkrat taka izprememba! Možicelj Jean je šel na shod narodne stranke, ki je bil za volivce tretjega razreda v »Narodnem domu« ter tam blatil in udrihal čez stranko, za katero bi si bil malo prej kmalu mučniški venec stekel! No, in g. Jean ima tudi vzrok, da grdi katoliške može, zlasti g. dr. J. Ev. Kreka, kajti le njemu se ima zahvaliti, da je hišni posestnik, kar bi nikdar ne bil, če bi g. dr. Krek ne zasnoval društva za zgradbo delavskih hiš. Res, g. Jean je mož brez para, kaj pravite, g. urednik, je li že kdaj mački teta rekel? — Imela bi sicer še marsikaj povedati, pa, ker se bojim, da bi ne bila nadležna, in, ker vem, da bo »Glasnik« po stari navadi »naprednjakom« povedal, kar jim gre, naj končam o tem. Predno pa sklenem svoje pismo, Vam moram povedati, da sem zelo radovedna, kakšna postane sedaj Ljubljana, ker liberalci »zmagujejo«, kajti, ko bi zmagala opozicija, postala bi »navadna kmetska vas«, tako bo pa menda kmalu z Dunajem tekmovala, če ne še celo z Londonom. Pa kaj pravim — tekmovala, se prekosi! ga bo, namreč takrat, kadar bo imela vodeni »šlep« na barju. O, srečni Ljubljančanje, sedaj jim bodo tekale urice! Vse bode lepo: lepe hiše (če prav prazne); berače bodo pospravili s poti — v luknjo; delavce bodo pregnali s predragimi stanovanji iz mesta; vse ulice bodo lepe, ravne, le ene sitne stvari bo čedalje več, namreč — »race« (dolg) bodo še večjih trumah okrog letale. Zraven je pa tudi to veliko vredno, ker je hiši na Zahjaku št. 13 zagotovljen obstanek, kajti drugače ni Ljubljana napredno mesto. Oh, oh, kam smo prišli! Blagor tebi, draga Špela, da si se v miru »ločila« s tega sveta, revica, Ljubljanec bi itak čez nekaj dnij več ne poznal! E, pa kaj bi tisto, da je le suknjica lepa, če je telo vse v ranah, kaj komu mar? — S spoštovanjem se Vam klanja

Katra.

Vzgleden značaj. V nedeljo 23. t. m. je imela napredna stranka volilni shod v »Narodnem Domu«. Med raznimi naprednimi in soc. dem. govorniki čutil je potrebo nastopiti tudi črkostavec v Katol. tiskarni Artur Jean, nekdanji krščanski socijalist. Med drugimi zmedami je dejal tudi: »da tistega, ki ste ga v peti skupini volili v državni zbor in ki tam ni nič naredil, ne volite v mestni zastop«. S tem je mislil na dr. Kreka. Kdor je občeval nekaj časa z Jeanom, ga mora vsak prav kmalo spoznati, da je politični veterinjak brez vsakih načel. Edino načelo, katero vodi njegovo dušo, je, kje bi se dobil kak denar. Vsed tega poskuša tudi v tem oziru s političnim kramarstvom. Toliko v pojasnilo somišljenikom, ki Jeana vže davno ne smatrajo kršč. socijalcem, kar v resnici tudi nikoli ni bil. Sicer pa od Jeana pričakujemo da nam enkrat narise osemletno delovanje, in uspeh liberalca Kušarja v državnem zboru, in da tudi svoje zaveze in obljube spolni. Več pečati se tu z njegovo osebo, bi bila potrata papirja in časa.

Trgovina z otroki. Ta mesec je v Rimu policija že drugič zasačila brezvestne ljudi, ki so na južnem Laškem po revnih rodbinah kupovali otroke in jih oddajali na Fran-

cosko. Tam so bili nekateri otroci odločeni za delo v steklarnah, drugi za to, da bi z lajnami hodili krog. Otroci so bili od 2—16 let stari. Policija je vodnike zaprla, otroke pa poslala staršem nazaj. To je pravo pravcato suženstvo, ki se vrši v dveh krščanskih državah koncem 19. stoletja. Grozno!

Davek na biciklje je sklenilo mesto Bremen.

Socijalno-demokratski nemški shod bo letos dné 8—15. oktobra v Hanovru. Tedaj se bodo še bolj skregali, nego so se doslej. Marksovi ožji pristaši se bodo spravili nad Bernštajna, ki ne priznava slepe vere v Marksa in Engelsa.

Zakaj socijalni demokratje tako rujejo proti škofovim nameranim zavodom? Socijalni demokratje na Slovenskem so se z liberalci v lepi edinosti brž oglasili, ko se je začela škofova namera, da se vstanovi v Ljubljani katoliška gimnazija in vzgojevališče. Rdeči prapor je s svojo znano surovostjo planil proti škofu; po raznih shodih so začeli udrihati po njem. Vzrok je ta, ker hočejo socijalni demokratje šolo ne samo brezversko, marveč naravnost protiversko. V Halli l. 1890 so sklenili to-le: »Šola se mora spraviti v boj proti cerkvi, učitelj proti popu; prava vzgoja bo odstranila vero«. Iz tega pa tudi razvidimo, kaj se pravi, če je kak učitelj socijalno-demokratskega mišljenja, kakor se jih dobó n. pr. na Dunaju. Grozno je misliti takega učitelja pri krščanskih otrocih, ki naravnost in z namenom ruje vero iz njihovih src. Povsod so socijalna demokratična načela nevarna in škodljiva, najhujša pa so brez dvojbe, če se jih poprime učitelj.

Darovi:

Za zvezino zastavo:

A. Pfajfer župnik 50 kr., g. Karlič 1 krono, g. Tomc 1 krono.

Za slov. kršč.-soc. zvezo:

G. Ivan Podboj, župnik na Planini, 2 gld.

Podpisani usojam si slavnemu p. n. občinstvu, zlasti gospodom trgovcem uljudno naznaniti, da sem otvoril v Ljubljani

zavod za snaženje
stanovanj in oken.

Prevzemam v snaženje izložbena in sobna okna ter likanje sob. Tudi cele nove stavbe prevzemam v temeljito očiščenje, istotako tudi javne zavode in urade.

Čestita naročila prejmlje iz prijaznosti Jožef Mašek, prodajalnica tobaka, Mestni trg št. 6.

V obilni obisk se priporoča

Peter Matelič,

Martinova cesta št. 81.

KATHREINER-
Kneippova
sladna kava.

Stara mamica, se meni!

Ze tota sem izpricano brezvestna primosa k bolnovi kavi. Pri živcnih, srcnih, zelodecnih boleznih, pri pomankanju krvi etc. zdravilsko priporocana. — Najprikljubnejša kavinna pijača v stotisočera rodovinah.